

Medzinárodný kongres WPA – Psychopatológia vo Florencii (Taliansko, Florencia, 10. – 13. novembra 2004)

Kongresy WPA sú širšie zamerané než kongresy ECNP, CINP alebo Svetovej federácie spoločností biologickej psychiatrie. O tých som v minulom období už viackrát referoval, preto v tomto referáte vynechám tému biologickej psychiatrie, poťažne psychofarmakoterapie. Druhý dôvod je ten, že na kongresoch AEP a WPA sa snažím venovať pozornosť práve tým témam, podujatiam a sympóziám, ktoré sa neprezentujú na kongresoch CINP, ECNP – teda napr. psychopatologickým a klasifikačným problémom.

Na kongrese WPA vo Florencii ma zaujali práve otázky psychopatológie a klasifikácie. Jedno sympóziu sa venovalo **poruchám osobnosti** (10. 11. 2004). *Maffei* (Miláno, Taliansko) si položil otázky ohľadne hraničnej osobnosti. Prišiel po prehľade literatúry k záveru, že táto porucha má „kategorický charakter s multifaktoriálnymi súvislosťami“. Centrálnym faktorom je porucha impulzivita. *Simonsen* a spol. (Riskilde, D. K.) sledovali malý súbor pacientov (n=32). Schizoidná a schizotypálna osobnosť boli často mylne diagnostikované ako psychóza. *Moeller* a spol. (Houston, Texas) sa zaoberali vzťahom narušenej impulzivita a závislosti. *Tyrer* (Londýn, UK) v tomto bloku znovu otvoril diskusiu o generálnom neurotickom syndróme. Mal by to byť aj strešný syndróm pre zmiešanú anxiétu a depresiu, ako aj pre osobnosť závislú, vyhubú a anankastickú.

11. novembra prebehlo sympóziu venované **psychopatológii**. *Opjordsmoen* (Oslo, Nórsko) začal tým, že podľa DSM a ICD klasifikácie hranice jednotlivých psychóz nie sú jasne vymedzené (napr. schizofrénia a bipolárna porucha). Veľmi sa pritom pokročilo vo výskume biologickej bázy, ale nepokročilo sledovanie „deskriptívny psychóz“ (autor použil tento termín). Upozornil, že delenie na pozitívne, negatívne a dezorganizované symptómy u schizofrénie je nedostatočné. Je treba v tomto ohľade venovať pozornosť znovu katatónii – lebo zrejme má naraz aj pozitívne, aj negatívne a niekedy aj dezorganizované symptómy.

Musalek (Viedeň) otvoril dávny problém kategoriálneho verzus dimenzionálneho prístupu – v ICD i DSM klasifikácii sa zdôrazňuje predovšetkým kategoriálne hľadisko. Dimenzionálne hľadisko je orientované na patogenézu, spúšťače, predispozičné faktory, ako aj na udržiavacie faktory.

Špeciálne **sympóziu o validite nozológie** bolo rozdelené na dve časti. Zabrali celé dopoludnie 13. novembra.

V prvej časti *Hoff* (Zurich, CH) poukázal na isté historické etapy v diagnostike. Bol to realistický prístup (diagnóza mala „naturalistický“ charakter), potom nastúpilo obdobie psychopatologickej konvencie (nominalistický prístup). Existoval aj biografický prístup, kde sa zohľadnili individuálne faktory. *Schaffner* (Washington, USA) obrátil pozornosť na filozofické pozadie nozologickej a diagnostickej validity. *Kirmayer* (Montreal, Kanada) koncentroval

pozornosť na transkultúrne aspekty. V rozličných oblastiach sveta existujú verzie ICD (alebo aj DSM) s modifikovanými diagnostickými kritériami, modifikovanými komentármi, ale aj s inými diagnózami. *Mezzich* (New York, USA) uviedol, že doterajšie diagnostické systémy mali dostatočnú reliabilitu, ale nie validitu. Nové systémy ICD 11 a DSM V by mali mať vyššiu validitu.

V druhej časti so zásadnou prednáškou vystúpil *Jablensky* (Perth, Austrália). Položil otázku, či genetika vie prispieť k psychopatológii. Známy fakt o vysokej miere komorbidity v psychiatrii (pri jednotlivých diagnostických kategóriách sa pohybuje medzi 25–62 %) poukazuje na možnú neadekvátnosť psychopatologického zatriedenia. Interakcia gén-gén a gén-environment sú dôležité pre zatriedenie. Môže to byť „test klasifikačných systémov“ (Cloninger). *Jablensky* poukázal na to, že veľká časť dosiaľ zistených génov pre schizofréniu i mániodepresívitu je spoločná. Poukázal tiež na to, že mániodepresívna porucha má 80-percentnú dedičnosť, kým depresia len 37-percentnú. Z toho hľadiska bipolárna a monopolárna depresia sú odlišné choroby. Naopak mániodepresívna porucha má možno bližšie ku schizofrénii. Neurotické ochorenia majú spoločný lokus 1 q so schizofréniou a lokus 13 q s mániodepresívnou poruchou. Vzťah medzi genotypom a fenotypom sa stáva základnou otázkou psychiatrickej genetiky. Genotyp sa prejavuje vo viacerých fenotypoch. Naopak fenotyp sa viaže s viacerými genotypmi. Podľa *Jablenského* je potrebné „redukovať fenotypickú misklasifikáciu“! Zlá klasifikácia sa podieľa až v 30 % na variácii sledovaní.

O ostatných prednáškach toho bloku len telegraficky. *Kessler* (Boston, USA) poukázal na epidemiologické koreláty validity. NCS štúdia sa bude replikovať u tých istých ľudí. Výsledky aj tejto epidemiologickej štúdie sa zohľadnia pri tvorbe ICD 11. *Berganza* (Guatemala) na príklade ICD kategórie F1 poukázal na určité ťažkosti. Niektoré závislosti nebolo možné sem zaradiť (napr. nové potenciálne drogy). *Poncey* (N. Y.) spomínal prípravu DSM V. Diskutoval o možnosti použiť hybridný model – akceptovať kategoriálny i dimenzionálny prístup k diagnostike.

Samozrejme problémy psychopatológie a klasifikácie sa prejednávali aj na inak zameraných sympóziách a workshopoch. Objavili sa dokonca aj na sympóziách sponzorovaných farmaceutickými firmami. Napr. *Mezzich* mal aj jednu z dvoch špeciálnych plenárnych prednášok. Zaoberal sa komprehenzívnou diagnózou. WPA navrhuje 4 dimenzie v diagnostike:

- I. Choroba
- II. Fungovanie
- III. Kontextuálne faktory
- IV. Kvalita života

Podobne vo svojich odborných grémiách uvažuje aj WHO. Okrem novej ICD klasifikácie plánuje vydať aj klasifikáciu fungovania a zdravia.

Kongres vo Florencii mal vyše 6000 účastníkov a celkove vyše 1500 prezentácií – prednášok a posterov podľa údajov prezidenta WPA Ahmeda Okashu. Okasha bol súčasne aj prezidentom kongresu, predsedom organizačného výboru bol Mario Maj, predsedom vedeckého výboru bol Juan Mezzich.

Dodáno redakci: 21. 2. 2005

Čo povedať o Florencii. Novembrová Florencia nie je veľmi prívetivá, väčšinou zamračená a daždivá. Na druhej strane početné galérie a pamiatky pomohli vyplniť voľný čas. Nezabudnuteľným zážitkom bol kongresový koncert v prvom renesančnom chráme sveta S. Lorenzo.

Prof. MUDr. Vladimír Novotný, CSc.

V. mezioborová konferencia o poruchách príjmu potravy s mezinárodní účastí (Praha, 17. – 19. března 2005)

V. mezioborová konferencia o poruchách príjmu potravy s mezinárodní účastí se konala pod záštitou manželky prezidenta republiky paní Livie Klausové, děkana 1. LF UK a ředitele VFN Praha ve spolupráci se Sekcí pro poruchy příjmu potravy Psychiatrické společnosti ČLS JEP a Asociací pro psychogenní poruchy příjmu potravy ve Vondráčkově posluchárně Psychiatrické kliniky 1. LF UK a VFN v Praze.

Paní Livie Klausová zdůraznila nutnost péče o duševní zdraví a ocenila pozornost odborníků věnovaná problémům poruch příjmu potravy, které postihují převážně populaci adolescentů. Zmínila se o negativním vlivu médií na vznik poruch příjmu potravy, který byl předmětem několika odborných sdělení, s cílem udržet „zdravý“ ideál krásy, zejména pro nejmladší generaci.

Konference byla dále zaměřena na: 1. mezioborovou integraci klinické a vědecké práce, 2. hledání konstitučních a sociokulturálních faktorů v rozvoji PPP, 3. rozvoj PPP v jednotlivých životních etapách, zejména na detekci a prevenci rozvoje u dětí a v rané adolescenci, 4. specializované léčebné přístupy u nás i v zahraničí pro jednotlivé diagnostické podskupiny pacientů, s rozšířením na nejčastější „atypické“ formy.

Po úvodních slovech byla prvním sdělením přednáška děkana 1. LF UK, Š. Svačiny: Obezitologický pohled na poruchy příjmu potravy. Poprvé na konferenci zazněly názory kliniků-obezitologů, kteří při porovnání epidemiologického rozsahu obezity považují oblast PPP za méně zdravotně ohrožující a okrajovou. Byla podtržena rozdílnost významu výrazu dieta; zatímco pro obezitologa znamená pro jedince žádoucí stravování v rámci zdravého životního stylu, stravování, držení diet u odborníků v oblasti poruch příjmu potravy je nebezpečné a riskantní. Diety v oblasti PPP často znamenají neadekvátní restrikcí množství a pestrosti stravy, kterou drží převážně dívky nespokojené se svou normální postavou a která je rizikem pro vznik dalších anorektických či bulimických obtíží. Určitou terminologickou a názorovou nejednotnost vyvažuje pozornost obezitologů věnovaná mechanismům regulace příjmu potravy a energetickému metabolismu, která přináší významné poznatky v oblasti mechanismu vzniku PPP i léčby psychogenního přejídání, bulimie i anorexie; svědčí o tom i cena, kterou získal doc. Haluzík (viz níže).

Doktor I. Eisler, z Institute of Psychiatry and Maudsley Hospital v Londýně, seznámil účastníky s účinností rodinné terapie u adolescentních pacientů s mentální

bulimií (BN). Randomizovaná kontrolovaná studie rodinné terapie poukázala na její účinnost při srovnání s kognitivně-behaviorální self-help léčbou. R. Uher ze South London and Maudsley NHS Trust, Institute of Psychiatry v Londýně: popsal standardy pro léčbu poruch příjmu potravy ve Velké Británii NICE z roku 2004. Poukázal na skutečnost, že v klinických standardech není farmakoterapie pro anorexia nervosa (AN) doporučována. Poslední přednáškou prvního dne byla přednáška H. Papežové o přípravě standardů léčby a limitech jejich užívání v klinické praxi v ČR a v zahraničí. Autorka uvedla, že i v zahraničí doporučené postupy nejsou dostupné pro všechny pacienty a citovala letošní práci iniciovanou Asociací pro poruchy příjmu potravy v Anglii. Při sledování 1700 pacientů a jejich příbuzných se ukázalo, že 55 % není léčeno specialistou a 42 % případů bylo praktickými lékaři rozpoznáno pozdě. U nás takový výzkum dostupnosti a kvality služeb proveden nabyt. Z posledních studií jen víme, že 45 % hospitalizovaných případů je léčeno na psychiatrických odděleních, 29 % na pediatrických odděleních a další na interních odděleních a metabolických jednotkách (11 %) a psychiatrických léčebnách (13 %). O ambulantních službách informace dostupné nejsou. Epidemiologické údaje jsou důležité pro adekvátní šíření a přípravu dalších standardů léčby pro cílové skupiny odborníků, nejen psychiatrů.

2. den konference v simultánně překládaném bloku zahraničních účastníků jako první prezentoval profesor G. Waller (St. George's Eating Disorders Service and Institute of Psychiatry, King's College v Londýně) workshop, zabývající se použitím kognitivně-behaviorální terapie (KBT) u celé škály poruch příjmu potravy. Byly probrány evidence-based postupy, jejich přednosti a nedostatky. Autor uvedl základní podmínky terapie (např. motivace a komplexní posouzení) a modely asociace kognice, emoce a chování s jednotlivými kazuistikami. Popsal techniky léčby bulimického a restriktivního chování, kognitivní restrukturalizaci a behaviorální experimenty pro modifikaci zaujetí jídelním chováním a techniky práce s ovlivněným interpersonálních emocionálních faktorů.

C. Bulik z University of North Carolina at Chapel Hill, USA, přední americká odbornice, zabývající se genetikou u PPP, přednesla přednášku: „Geny a prostředí u poruch příjmu potravy: Co by měli pacienti, rodiny a praktičtí lékaři vědět. Podala přehledným způsobem současné vědecké poznatky a zdůraznila, jak mohou přispět k promotivačnímu vysvětlení onemocnění pacientkám i jejich rodinám. Její spolupracovnice J.

Shapiro přednesla výsledky studie zaměřené na použití SMS v léčbě nadváhy v dětství. Následující přednáška, kterou přednesl za svůj mezinárodní tým H. Kordy z Center for Psychotherapy Research, Heidelberg, Germany, se týkala také nových technologií (internetu) v léčbě PPP.

Z našich autorů se na následujícím bloku paralelních workshopů účastnily studentky z Pražské vysoké školy psycho-sociálních studií M. Hübllová a V. Vichová. Prezentovaly projekt arteterapeutické dílny „Podzemka“ při Psychiatrické klinice VFN. Autoři Z. Konečná a J. Kulhánek představili arteterapii zaměřenou na vnímání vlastního těla, zatímco B. Bechyňová a P. Chudobová se věnovaly využití práce s tělem u pacientek s PPP na Dětské psychiatrické klinice FN v Motole. Workshop E. Kotrlíkové a J. Křížové seznámil posluchače s nutriční podporou nemocných s mentální anorexií na JIMP 1. LF UK a VFN Praha.

Odpolední program byl věnován transkulturnímu srovnání PPP s inspirací pro léčbu v podání M. Katzman. Autorka pracuje na Psychiatrickém oddělení Cornell Medical Center, NY USA, a přednáší v Institute of Psychiatry v Londýně. E. Toman přinesla přehled psychologických korelátů jídelního chování a obezity a zkušenosti s psychologickou léčbou obézních pacientek na Eating Disorders Unit Hohenegg, Switzerland. Panelová diskuse završila program druhého dne konference. Na téma KBT a psychoanalytické směry u PPP, vyjádřené otázkou: Proč své pacienty posílám (neposílám) do dynamické psychoterapie? diskutovali F. D. Krch, L. Stárková, J. Kocourková, Brodová a Šikl. Diskusi velmi úspěšně moderoval dr. Eisler tak, že vyzněla jednoznačně v diskusi o potřebném rozvoji vzájemné komunikace, pochopení a tolerance zastánců jednotlivých směrů a výběru vhodných pacientů.

V sobotu 19. března program výzkumných studií zahájila přednáška M. Haluzika: Endokrinní dysfunkce tukové tkáně u pacientů s PPP: příčina nebo důsledek? Docent Haluzík pracuje na III. interní klinice 1. LF UK a VFN a dlouhodobě spolupracuje ve výzkumu s naším Centrem pro léčbu PPP. Právě jeho práce byla jako první v historii konferencí o PPP oceněna cenou **Františka Faltuse** za nejlepší příspěvek v oblasti poruch příjmu potravy. Cena byla udělena na podkladě hodnocení účastníků konference a vědecké rady Asociace pro poruchy příjmu potravy. Další dvě sdělení přednesl F. D. Krch. První práce, jejímž spoluautorem je L. Csémy, se věnovala dietním postojům a zvyklostem dětí staršího školního věku. Přinesla aktuální téma posunu vzniku rizikového jídelního chování do mladšího věku. Další prezentace autorů F. Krcha, L. Czemy, H. Drábkové byla věnována faktorům predisponujícím k PPP a vycházejícím z epidemiologických dat. Za velmi klinicky zajímavé bylo účastníky hodnoceno sdělení L. Stárkové (soukromá PA, Olomouc): Body image u poruch příjmu potravy – diagnostika, terapie, význam. Bylo vysoce hodnoceno při anketě o nejlepší přednášku a na další konferenci si posluchači přáli workshop na toto téma.

Z klinické praxe za předsednictví autorů prvního sdělení J. Kocourkové a J. Koutka byla přednesena přednáška: Suicidální chování u pacientů s poruchou příjmu potravy, prezentující zkušenosti z Dětské psychiatrické kliniky 2. LF UK a FN Motol. L. Pelková uvedla případ

úspěšné léčby mentální anorexie, shrnující kombinace terapeutických přístupů u případu dívky s mentální anorexií na Denním stacionáři pro PPP při Psychiatrické klinice VFN Praha. D. Valentová z Psychiatrické kliniky FN Brno přednesla alarmující kazuistiku v příspěvku: Ano či ne? Úvaha o vhodnosti asistované reprodukce u pacientek s mentální anorexií. Otevřela tak do budoucnosti mezioborové diskuse o této závažné otázce. Terapeutický potenciál deníků a zkušeností s nimi v klinické praxi uvedli ve velmi přehledném referátu J. Kulhánek a R. Zámečnicková z Dětské psychiatrické kliniky 2. LF UK a FN Motol.

Na téma: Média a realita, odborníci a veřejnost, se zaměřil poslední blok konference. P. Uhlíková a spol. z Psychiatrické kliniky 1. LF UK a VFN Praha uvedli problematiku dětí, organizací soutěží miss a reklam, zaměřenou na úvahu, co mládeži nabízejí média. H. Krásničanová a M. Veselá uvedly vybrané auxologické aspekty mentální anorexie u pedopsychiatrických pacientek, o tom, jak se stanoví růstová diagnóza, biologický věk a jak správně analyzovat hmotnostní anamnézy a BMI a význam menarche, amenorey a remenorey u zdravých a postižených dívek (Pediatrická klinika 2. LF UK a FN Motol, Praha). Na závěr J. Kulhánek představil téma: Poruchy příjmu potravy a využití internetových stránek (pppinfo.cz). Seznámil s aktivitou podporovanou Sekcí pro PPP při PS ČLS JEP a Asociací pro pacienty PPP a poukázal na možnosti využití stránek pro pacienty, jejich příbuzné i pro profesionály a uvedl plány na jejich další rozvoj.

Postery byly rozděleny na práce neurobiologické a klinické. Byly představeny výsledky prací genetických (Böhm a kol.), epidemiologických, neurofyziologických (Yamamoto a spol.), neuroendokrinních (Dostálová, I. a spol., Bronský J. a spol.) a další. Z klinických prací byly uvedeny programy některých zařízení (Uhlíková, P. a spol., Klecanda a spol.), příklady nových terapeutických přístupů a specializovaných vyšetření (Tomanová, J. a spol., Olšáková, E., Dufek J.), farmakologie u komorbidní pacientky (Vevera a spol.). Velmi oceňována byla práce referující o případech odmítnutí hospitalizace (Dlouhá I. a Černá R.). E. Dragomirecká a spol. uvedli nová epidemiologická data o PPP v ČR. Svépomocnou práci představila za Asociaci a Klub pro pacientky v Brně J. Sladká-Ševčíková z OS Anabell. Na prezentacích se podíleli ve shodě s cíli našich i zahraničních konferencí ve větší míře sociální pracovníci, pracovníci svépomocných organizací, rehabilitační pracovníci a další.

Odpolední program byl poprvé na konferenci také otevřený pro veřejnost. Účastnila se ho ředitelka soutěže Česká miss paní Michaela Maláčová a jedna z finalistek soutěže. Cílem bylo v rámci prevence diskutovat s organizátory soutěží o rizikových faktorech pro vznik PPP a společně varovat rizikovou populaci před rizikovým jídelním chováním. V budoucnosti budeme společně hledat další způsoby primární i sekundární prevence. Paní Maláčová takovou spolupráci do budoucnosti nabídla. Podobnou spolupráci a její důležitost i účinnost během diskuse potvrdily zahraniční odbornice z New Yorku a Švýcarska.

Abstrakta a program konference byly vydány díky redakční radě časopisu Česká a slovenská psychiatrie v Supplementu č. 1, 2005.